

نهخوښی سیل

رینوینی بو نهخوښ

RazvanjiDreamstime.com

نهم رینوینیچهچند بابتهتی گرنگت دمخاته بهر دست، تاوهکو چار سهه کر دنی نهخوښی سیلهکتهت بهباشترین شیوه پچینه پیشه وه. بو بهسهه کهوتنی چار سهه یه کهت پیویستیت بهکولنه دان و ماندوو نهناسی ههیه. کارگیرانی چار سهه یه کهتا دتوانن یار مهتیت ددهن و پشتیوانیت لی دهکن. بههاوکاری یه کتر دتوانن باشترین دهر نهجام به دست بهینین.

دەتوانىت بەر بەللاو كوردنەمەى بەكتىريا لەھەوادا بگىرىت ئەمەش كاتىك دەكۆكىت دەم و لووت بەكلىنكسى بەكجار مەسرفەمە بەتوندى بگىرىت يان ئەگەر دەستەسەرت دەست نەگەم ئەوا كاتى كۆكەمەت بەقۇلت دەمەت بگىرىت. لەھەفتەكانى سەرەتاي بەكار ھىناى دەرمانى چارەسەرى نەخۆشپەكە، مەترسى تووشكردنى كەسانى تر ئىجگار زۆر كەم دەبىتەمە. بەگشتى مندانان نەخۆشپەكە بلاوناكەنەمە، چونكەھىزى كۆكەمەيان لاواز مە بەزۆرى نەخۆشپەكەش لەشونى تر داىە تا لەسببەكانياندا.

چۆن نەخۆشى سەيل چارەسەر دەكرىت؟

تەنبا بەيارمەتى چارەسەرى دەرمانى درىژماو بەبەكجارى لەدەست نەخۆشى سەيل رزگارەت دەبىت. بەكتىريكانى نەخۆشپەكەجىر وسەر سەختن و بەئاسانىش لەبەرامبەر دەرمەكاندا توانايى بەرگرى پەيدا دەكەن. لەبەر ئەمە زۆر جار بۆ چارەسەرى نەخۆشپەكە بۆ ماوەى شەش مانگ كۆمەلنىك دەرمەن پىكەمە دەنوسرىن. ئەگەر چارەسەرى دەرمەنپەكەبەھۆى گىروگرفتى كارىگەرى دەرمەنەكان لەسەر نەخۆشەكە بچرانى تىدا بەمەى، يان بەناچار دەرمەنەكان بگۆردرىن يان ئەگەر بەكتىريكان بەدەرمەنپەكە تايبەت توانايى بەرگرىان ھەبى، كاتى چارەسەرى بەكەدرىژ ماوەتر دەبىتەمە.

تو نەخۆشى سەيلت تىدا دەركەمەتووە، كەبەھۆى باكتىرياي ماىكۆباكتەرىۆم توپىر كۆلۆسىسەمەىە (*Mycobacterium tuberculosis*)، بەگشتى ئەم نەخۆشپەكەسببەكاندا خۆى نىشان دەدات. نەخۆشى سەيل بەدەرمەن چارەسەر دەكرىت و كاتىكەش چاكەدەبىتەمە كەھەمەو دەرمەنەكانى نەخۆشى سەيلەكە بەبەردەوامى و رىك و پىك بەكار بەنەبىت. تەواى لىكۆلىنەمەكانى نەخۆشى سەيل، دەرمەنەكان، چارەسەرى نەخۆشخانەمە ھات و چۆى لای دوكتۆر بۆت بەخۆراپە.

نايا تو سەيل تووشى كەسى تر دەكەيت؟

سەيل لەرىكەى ھەواو مەلەكى تر تووش دەكات، ئەمەش لەو كاتەدا كە كۆمەلە بەكتىريكان بەھەناسەمە دەچنە سببەكانەمە. نەخۆشپەكەبۆ نموونەلەرىگەى شت و مەكەيان نامراز مەكانى خوار دەمەبلاو نەبىتەمە. دەتوانىت خەلەكى تر تووش بەكەيت ئەگەر نەخۆشى سەيل سببەكانەت ھەبى. كاتىك دەكۆكىت، قەسەدەكەيت، دەپزەمەت يان گۆرانى دەلەبىت، ئەوا بەكتىريكانى بلاو كەمەمەى نەخۆشپەكە بەژمارەبەكى ئىجگار زۆر بلاو دەكەيتەمە. پىشكەننى ئەگەرى تووش كردنى نەخۆشپەكە لەرىگەى لىكۆلىنەمەى كۆكەى رەنگى ئەنجام دەدرىت و ئەگەر ئەنجامەكەى بەپۆزىتەت دەرىچەت ئەوا نەخۆشپەكە مەترسى بلاوونەمەى ئىجگار زۆرى ھەبە.

بەشپەمەى دروست بەكۆكە كەسى تر تووش ناكەيت

- روو بەكەسانى تر مەكۆكە
- دەستەسەر بەتوندى بگرە بەدەم و لووتتەمە نىنجا بەكۆكەمە بىژمە. ئەگەر دەستەسەرت نەبۆ، نەو كاتەبەبەشى سەرەمەى قولى بلوزەكەتدا بەكۆكە
- دەستەسەرەكەفۆرى بەدەرەناو زىلدا نەمە
- دەستت بشۆ يان بەمادەى مەقم دەست تەعقەم بەكە

Jyri Luukkainen

كاتىك نەخۇشەكە بلاۋدەيىتەۋە، يان كاتىك نەخۇشى سىلەكە پەردە مېشكى توشى ئىلتىھاب كىردى يان سىلەكە چۈشۈپتە ئىسقانەۋە ئەۋا ماۋە چار سەسرەكە 9مانگە. ئەگەر نەخۇشەكە تۈنلەپ بەرگىر لىبەرامبەر لانى كەم دو دەماندا ھەبى ئەۋا ماۋە چار سەسرەكە لەۋانەيە نىزىكە دوو سال بىخايەنەت.

ھاۋكات لەكاتى بەكار ھىنانى دەرمانەكانى نەخۇشى سىلدا دەبى سەرنجى دەرمانى تىرىش بىرئىت، چۈنكۈ ھەندى لە دەرمانانەكە ھاۋكات بەكارى دەھىنى لەۋانەيەكارايىكە نەھىنى. بۇيە گىرنگە ئەۋاۋى ئەۋا دەرمانانەي بەكارىان دەھىنى بۇ دوكتۇرەكەتى باس بەھىت.

دوۋگىيانى و شىردان؟

بەسەلامەتتەۋە دەتوانىر لەكاتى دوۋگىيانى يان شىردانىشدا بەدەرمان چار سەسرە نەخۇشى سىل بىرئىت. ھاۋكات بەر بىشگىرىر بىتۈشۈش بوۋى مىندالەكە بەۋ نەخۇشە.

چار سەسرە داپىرنى نەخۇش چىە؟

نەخۇشى سىل پىش وىان لەسەرەتاي دەست پىكردى چار سەسرە دەرمانى بەناسانى بلاۋدەيىتەۋە. لەرئىگە چار سەسرە داپىرنى نەخۇشەكە بەر بەلاۋبوۋنەۋە نەخۇشەكەبۇ ناۋ خەللى دەۋرۋەبىرى نىزىكدا، بۇ نەخۇشەكانى تر و كارمەندەكان دەگىرىر. نەخۇشەكە كەكەسانى تر توش دەكات لە نەخۇشخانە لەئۋورۋى خۇيدا چار سەسرە دەكرىت، كەتتدا بەجىاۋاز ھەۋاكەي زۇر خىرا دەگۇرىت. چار سەسرە داپىرنى نەخۇش بەگىشتى لانى كەم دوو ھەفتە دۋا دەست پىكردى چار سەسرە دەرمانى دەخايەنەت. لەم ماۋەيدا نەخۇشەكە بەگىشتى بۇ نىلەئۋورۋى داپرانەكەي دەرىچىت. كارمەندەكان لەئۋورەكەدا لەرئىگەي بەكار ھىنانى ماسكى ھەناسەۋە خۇيان دەپارىزىن.

ئەگەر نەخۇشەكە تۈنلەپ بەرگىر لىبەرامبەر دەماندا ھەبى، ئەۋا چار سەسرە داپرانەكە بەر دەۋام دەپت تا ئەۋا كاتەي دۇنلەپ لەم بەدەست دىت كەدەرمانەكان كارىگىرىان لەسەر بەكرىياكان دەپت و ھەرۋەھا مەترسى بلاۋبوۋنەۋە نەخۇشەكەش چىتر نەمابىت. لەفئاندا ئەگەر نەخۇشەكە بلاۋكەمۋە نەخۇشەكە ھەبى ئەۋا دەتوانىر لەكاتى پىۋىستدا بۇ بەرگىر تىن بەلاۋبوۋنەۋە نەخۇشەكە مامەلەيەكى بەناچار چار سەسرە داپرانى بۇ دىارى بكرى.

روونكر دىنەۋەي كۇنتاك يانى چى؟

ئەگەر نەخۇشى سىل لەقۇناغى بلاۋبوۋنەۋە دا بىت يان نەخۇشەكە مىندال بىت، ئەۋا بەگۇرەي بلاۋبوۋنەۋە نەخۇشەكە روونكر دىنەۋەي كۇنتاك ئەنجام دەرىت كەبەمبەستى بىرنى بلاۋبوۋنەۋە نەخۇشەكەيە. لەۋا دەۋرۋەبىرى نىزىكدا لەۋانەيە كەسانىك توش بوۋىتتىن، نەخۇش كە تىبىتن يان لەۋانەيە كەسەكەي لى بى كە لىۋە نەخۇشەكە بلاۋبوۋنەۋە، پەستارەكە (سستەرەكە) لەگەل نەخۇشەكە پىكەمۋە سەبەرمەت بەھەمۋە ئەۋا كەسانەي نىزىكى نەخۇشەكەن زانىارى دەنۋوسى، كەنەخۇشەكە لەكاتى نەخۇشەكەيدا لەنلەيەۋە زۇر لەگەلىان بوۋە. ئەم كەسانە بۇ پىشكىن لەبىكەي تەندروستى دا بانگ دەكرىن، ومىندالانىك كە لەنلەيەنە خۇشەكەمۋەبوۋن لە نەخۇشخانە پىشكىنلەپ لەسەر دەكرىت. ھەر ھەمۋەيان وئىنەي تىشكى لىزەرى لەسببەكانىان دەگىرىت و ئەۋانەش نىشانەي نەخۇشەي پىۋەدىار بىت نمۋونەي كۇكەمىان لى وەدەگىرىت. ئەۋانەي نەخۇش كە تىبىتن

چار سەسرەيان بۇ دەنۋوسرىت و چار سەسرەي دەرمانىش بۇ بەرگىر تىن بەنەخۇشەكە دەرىت بەمىندالانىك كە لەنلەيەنەخۇشەكەمۋەبوۋن و بەۋ كەسانەش كەتۋانلەپ بەرگىرىان لىبەرامبەر نەخۇشەيلاۋاز بوۋە. كەسانى تر كەلەنلەپ نەخۇشەكەمۋەبوۋن بۇ ماۋە سالىك لەئۋر چاۋدىرىدا دەبن نەۋەك نەخۇش بەكەن ئەۋىش دوۋبارەۋىنەي تىشكى لىزەرى سببەكانىان بۇ شەش مانگ و 12 مانگ دۋا يەكەم پىشكىن بۇ دەنۋوسرىت.

بەنەنجام گەياندنى چار سەسرەكەۋ چاۋدىرى

دەستپىكردى چار سەسرەي دەرمانەكەت و سەردانەكان بۇ چاۋدىرى لەنەخۇشخانەدا دەپت. دەرمانەكان لەئۋر چاۋدىرى نەخۇشخانەدا دەرىت زۇر جارىش چار سەسرەي دەرمانى لەئۋر چاۋدىرىدا دۋا چار سەسرەي دەرمانەكاندا درىزەي دەبى. سەردانەكان بۇ چاۋدىرى ھەمۋە 1-2 مانگ جارىكەكەدوكتۇرەكە بەيارمەتى دەرنەجامى لىكۇلنەۋەي خۇنەكەت و وئىنەي تىشكى لىزەرى سببەكانت، چۈنەپىشەۋەي بارى تەندروستىت دەخەلمىنى. ناۋ بەناۋ نمۋونەي كۇكەكەت وەدەگىرىر بۇ دۇنلەپبوۋن لەۋەي كەبەكرىياكانى نەخۇشى سىلەكە لەنمۋونەگىرى كۇكەكەتدا نامىنى.

چار سەسرەكەن لەئۋر چاۋدىرىدا يارمەتدەرە بۇ

چاۋبوۋنەۋە

چار سەسرەكەن لەئۋر چاۋدىرىدا بەشكى سەمكى و گىرنگەلەچار سەسرەي دەرمانەكەت. مەبەستىش لىي يارمەتى و پىشوانى كىرەتتەۋە ماۋەيەكى درىزەيەن لەپىنلەۋى بەنەنجام گەپىشتى چار سەسرەي دەرمانەكەت و يارمەتت بىت بۇ چاۋبوۋنەۋە نەخۇشەكە. سستەرەكەيان ھەر كەسكى تر كەچار سەسرەي دەرمانى خۇندىبى بىرت دەختەۋە كە دەرمانەكان بخۇت و سەپىر دەكات بزائىت كەتەۋەي دەرمانەكانى نەخۇشى سىلەكە قوت دەدەت. ھاۋكات بارى تەندروستىت و ئەگەرى كارىگەي لاۋەكى و زىنبارى دەرمانەكان لەسەرت تەمەشا دەكات، ھەرۋەھا لەگەل خۇتدا ئاگادارى ھات وچۈۋەكانى چار سەسرەكەت دەكات كەبەگۇرەي گونجاۋ بچىتە پىشەۋە. ئەۋەك پىشوانى تۇ دەجوۋلەتەۋە كە لەگەلدا دەتوانىت سەبەرمەت بەيارى تەندروستىت و ھەر بابەتەك كەبىرى لى دەكەپتەۋە قەسەبىسى لەگەلدا بەھىت.

بەباشى چارەسەرى خۇت بىكە

- رېنئوئىيەكەتلىك كۆكۈن لەبەرچاۋ بىگرە
- ناۋ و نەندازەي خواردى دەرماتىكەت لەبەر بىكە
- تەۋاۋى دەرماتىكەت بەدىقەتەۋەبەگۈزىرەي رېنئوئىيەكەت بەكار بەيئە
- ھات و چۆۋەكەتلىك چاۋدىرى ۋەك چۆن دائىراۋە گۈنچىندراۋە بەرئۆۋە بىبە
- كۆنەدان خەلاتى ھەيە، كاتىك ھەموو دەرماتىكەت بەدرئۆۋە كاتى چارەسەرى بەكەت، بەبەر دەۋامى بخۇت لەنەخۇشى سىل چاكدەبىتەۋە.

بەتەكەتلىك پارەدان و تۋانايى كار كىردن

لېكۆلئەۋەمەكەتلىك نەخۇشى سىل، چارەسەرى نەخۇشخانە دەرماتىكەت بۇت خۇرايىە. تۋانايى كار كىردن ھەيەنەگەر دوكتورەكەبىئەت و بىيئە كەمەرسى تۋوش كىردن كەسانى تىز نىە، دەرماتىكەت بەيى ھېچ گىرۋگىر فېتېك دەچىتە پېشەۋە تەندروستى گىشئىش بۇ كار كىردن باشە. ھەر ۋە ھەمان شتىش بۇ تۋانايى خۇيئندن و سەر پەرشى مەندالان و ھات و چۆى خۇيئندىگا (قوتابخانە) تۋانايىت ھەيە لەپەيۋەند بەنەگەرى گىرۋگىر قى تۋانايى كارى، داھات، چۈۋە پېشەۋەي چارەسەرى بەكەتلىك بۇ كارۋبارى جىئىشنى دەتۋانايىت بەگۈزىرەي پېۋىست لەگەل كار مەندى كارۋبارى كۆمەلەيەتلىك لەكەتلىك چارەسەرى نەخۇشخانەيەن ھاۋكات لەگەل ھات و چۆى چاۋدىرى بەكەتسەۋەس بەكەت.

Kuzma | Dreamstime.com

لەۋانەيە دەرماتىكەتلىك كارىگەرى زىنباريان ھەيى

كارىگەرى زىنباريان مەكەتلىك لەۋانەيە لەپەكەمىن ھەفتەكەتلىك و مانەكەتلىك چارەسەرى بەكەتلىك پېشەۋە. دىئەكەتلىك بەكەتلىك و نارەكەتلىك سىك كارىگەرى بەكەتلىكەتلىك ھەمۆل دەدرىت بەرىيان پى بەگىرى لەر ئىگەي گۈرىنى كاتى خواردى دەرماتىكەت و نەگەر پېۋىستىش بەكات دەرماتىكەت كەم كىردنەۋەي ئەۋ گىر قەتەنە دەدرىت. ئەگەر تات لە ھات، سىك ئېشەي ئىچكار زۆر يان لەپىستە گىرقت و ئال و گۆر پەيدابۋون بەكەتلىك سىستەرى چاۋدىرى چارەسەرى دەرماتىكەتلىك يان دۆكتورەكەت ئاگادار بەكەتلىك ھەيە. لەۋ ھالەتەدا دەرماتىكەتلىك كۆتايىيان پى دەھىنرەت و بارەكە بەيەمەتلىك پىشكىنى خۇيئەۋە دەخىرئە زىر چاۋدىرىيەۋە. كاتىك گىرۋگىر قەتەكەتلىك ئارام دەبەۋە لەناۋ دەچن دوكتورەكەتلىك دەۋبارە دەرماتىكەتلىك بۇ دەۋەسنىتەۋە.

چاكدەۋەۋە لە نەخۇشى سىل

لەنەخۇشى سىل نەجەت دەيئەت و چاكدەۋەۋە، ئەگەر بەبەر دەۋامى لەماۋەي چارەسەرى بەكەتلىك تەۋاۋى ئەۋ دەرماتىكەتلىك دوكتور بۇت دىبارى دەكات، بەكار بەيئەت. ئەۋەش زۆر گىرنگە كە دەرماتىكەتلىك لەخۇتەۋە نەبىرەت يان نەگۈرەت لەۋ كاتەدا كەھەست دەكەتلىك كەنەشەنەكەتلىك نەخۇشەكە نەمابىئەن. ئەگەر دەرماتىكەتلىك نەخۇت، يان بەيى بەر نامەۋە نارىكۋىيەي يان ئەنداز مەكەتلىك بەھەلە بخۇت، ئەۋ نەخۇشەكەت پېشەۋەي دەكات و دواتر تىئەدا بەكەتلىك پەيدابىئەت كەلەبەر امبەر دەرماتىكەتلىك بەرگىرى پەيدابىكات. لەھەر دەۋە ھالەتەكەدا چارەسەرى بەكەتلىك زەمەتتەر دەيئەتەۋە ۋە لەۋانەيە بەۋ نەخۇشەۋە بەرەت. تۋ بۇ بەنەجەم گەيشتى چارەسەرى بەكەت نەخۇشى سەرەكەت ھەيە، تۋ دەتۋانايىت كارىگەرىت تا ئەۋ ئاستە ھەيئەت كە ئاىا چاكدەيئەتەۋە يان نا. كارگىرانى چارەسەرى بەكەتلىك ھاۋپىشت و يارەتتەدەرتن.

پىشتىۋانى كەس و كار گىرنگە

زۆر گىرنگەكە، كەسانى نىزىك و كەس و كار ت زانباريان سەبارەت بە نەخۇشەكەت و چارەسەرى بەكەت ھەيى، كە بئوانن لەكەتلىك چارەسەرى بەكەتلىك پىشتىۋانايىت بەكەن و يارەتتەت بەدن كە چاكدە بىيئەۋە.

رېنئوئىيەكەتلىك و زانبارىيەكەتلىك پەيۋەندى گىرتن

كاتىك لەنەخۇشخانە دەرماتىكەتلىك دىئەيەت ئەۋە بەكەتلىك ۋە رېنئوئىيەكەتلىك دەرماتىكەتلىك پېيەۋ دەزانيىت كەلەكەتلىك گىرۋگىر قەدا دەيى چى بەكەتلىك. ھەر ۋە ھە لەۋەش دىئەيا بەرەۋە كە ئاىا زانبارىيەكەتلىك پەيۋەندى كەسانى بەشدار لەچارەسەرى بەكەتلىك پېيەۋ ئاگادارى ئەۋەشەت كە لە كۆى دىزە بە چارەسەرى بەكەتلىك دەدرى.

زانبارى زىاتر:

www.filha.fi

www.heli.fi

www.thi.fi

www.stoptb.org

www.who.int/tb/en/

